

SABINA

(Povest o vodah, nasipih in ljudeh)

Ferdo Godina

Če bi bila Rajeva Sabina samo malo podobna tisti Sabini, v katero je verjel in katero je imel slepo rad njen mož Imri, bi zdaj še živela. Tako pa smo bili mi, Budinčani, zaradi njene nenadne in nenavadne smrti v nekaki zadregi. Imri je obupno jokal. Pritiskal je svoj obraz k njenemu. Sabino je neprestano klical po imenu, kakor da bi to kaj pomagalo. Tudi mi smo žalovali za njo, saj nas je njena muhavost tolikokrat zabavala ali jezila. Njeno smrt je spremljala neka nejasnost, zato smo zdaj brskali po njenem življenju. Posebno smo bili vznemirjeni, ker je na eni postelji pri Rajevih ležala ona, na drugi, ob nasprotni steni v isti sobi pa Avstrijec Johan.

Johana smo malo poznali. Tujec je bil in nameravali smo ga pokopati kot tujca. Ker Imri v teh težkih trenutkih ni bil sposoben, da bi bil trezno presojal, trije Imrijevi in Sabinini otroci pa še premajhni, da bi se bili z njimi lahko posvetovali, smo odločali kar sami. Slo je za razporeditev obeh grobov. Sabine in Johana nismo mogli skupaj zakopati. Če Imri sedaj še ne more spregledati in spoznati Sabine, smo morali mi pomisliti na otroke, ki bodo pozneje, ko zrastejo, šli v svet in se bodo vračali na materin grob, kakor delajo pri nas na Budini otroci drugih staršev. Ti iz tujine postavljajo očetom in materam lepe spomenike z marmornatimi ploščami, z napisi o toplih željah za miren počitek in večno zveličanje. In če Imri ne more spoznati resnice, jo bodo spoznali njegovi otroci in jim bo Johanov grob ob njihovi materi v veliko nadlego.

Zato smo dali skopati Sabini grob sredi pokopališča, kakor je prišla na vrsto, Johana pa smo potisnili na severno stran, na rob ob živo ograjo. Tam ga lahko obiščejo žena in njegovi otroci. O teh je že nekdo vedel povedati, da jih ima četvero. V miru bodo lahko skrbeli za Johanov grob, posebno zdaj, ko so politiki obeh držav mejo tako rekoč odprli, kar je prav ne samo za žive, temveč tudi za mrtve. Teh političnih pregraj in drugih nesmislov je tako preveč na svetu.

Mi smo se gnetli okrog Sabinine postelje, ker bi bili radi videli, koliko je uspelo smrti spremeniti to nenavadno žensko. Če ji je mogla priti sploh do živega, Imrija in njegove otroke je bilo pretresljivo gledati in poslušati. V to težko ozračje je še udarila Kolaričeva Kata, ki se je vrgla na kolena in s piskajočim, vsiljivim glasom začela moliti za pokojnico rožni venec, nato smo ji mi začeli skupno odgovarjati z zdravomarijo. Medtem so nekatere ženske tudi poklekile.

Johana nismo samo na pokopališču odrinili iz naše srede. Tudi tu v sobi je ležal osamljen. Postelja mu je bila odločno prekratka. Majhna, plešasta glava mu je ležala na vzglavniku, bose noge pa so mu štrlele najmanj pol metra mimo postelje. Nekdo jih je položil na klop ob peči, da mu ne bi cabalankale¹ s postelje. Košate, rumene obrvi so mu dajale še po smrti jeznorit izraz, kakor da nas ne trpi prav, da smo med Dolgim Johanom in Sabino delali tako razliko.

Res pa je tudi bilo, da Johana skoraj nismo poznali. Šele zadnjega pol leta je prihajal z majhnim avtobusom nekega privatnega avstrijskega cestnega podjetja k nam po delavce in jih je vozil v Avstrijo na delo. Ob košnji ali ob žetvi pa jih je za nekaj dni spet pripeljal domov. Vendar se Johan na Budini nikoli ni dolgo mudil, ker je dovažal in odvažal delavce tudi v druge vasi.

Johan je bil vedno tih, ko se je pripeljal na Budino. Samo smehljal se je. Ker je bil dosti skupaj s slovenskimi delavci, se je že naučil za silo slovenski. Vendar smo Budinčani, ki nismo šli na sezonsko delo, njegov moder avtobus z belimi pasovi po sredini bolj poznali ter se ga bolj veselili ali žalostili kakor samega Johana. Njegov avtobus nam je pripeljal ali odpeljal naše drage. In ko se je prikazal na Budini, je bila na naših ulicah radost ali jok.

Imri je že hodil v Avstrijo tri leta. Najprej se je sezonsko zaposlil na cesti. Tako je lahko prvo leto prezimil doma. Drugo leto je šel v tovarno odej in je prihajal domov bolj poredko. Tretje leto se je vrnil na cesto nekje v avstrijskih Alpah in je bil spet večkrat doma.

Sabina je v teh treh letih podrla staro hišo in sezidala novo brez Imrija. Imela sta namen podreti še hlev in sezidati novega ter zavoziti dvorišče in ogrado z zemljo, da jima ne bi voda ob vsaki malo večji povodnji zalivala doma. Za Rajevo hišo je bila povodenj posebna rakava rana, kajti vsak močnejši pljusek Mure je podrl slabe nasipe ali pa se je voda pritihotapila na polja in zalila Budino po nezavarovanih mestih. Sabina je imela svajo² z Muro, odkar je živela.

¹ cabalankati = viseti, mahati

² svaja = prepir

Imriju je tako v njegovi odsotnosti zrasla hiša, in če le voda ni vzela krompirja in koruze, je našel doma tudi dosti živine. Otroci so mu lepo rasli. Vsemu temu je bila Sabina kos s svojo veliko močjo.

O vsem tem pripovedujem zato, ker so ta tri leta samostojnosti in dela Sabino spremenila, kar je Imri čutil, ko se je vračal. Delo jo je napravilo trdo in močno. Ni moškega na svetu, ki ne bi tega pri ženi občudoval. Njene dlani so bile kakor iz železa. Vse telo ji je postalo mišičasto in uporno.

Kadar je Dolgi Johan zadnje čase pripeljal Imrija, in to skoraj vedno nepričakovano, je Sabina v hipu pustila delo, kjerkoli je bila, stresla si je predpasnik, si popravila lase in prišla pred hišo na pot. Tu so se moški, ki so prišli domov, kobacali iz Johanovega avtobusa.

Dolgi Johan je vedno skočil prvi iz svojega vozila, dal roke v hlačne žepe in je najrajši gledal Sabino, kako neposredno je sprejela moža. Stopila je k Imriju, objela ga je trdno čez pleča in ga vpričo vseh poljubila. Niti malo ji ni bilo mar, če jo je kak Budinški norec, ki je prišel z Johanom, včesnil³ po riti, ko je skočil iz avtobusa.

Dolgi Johan je držal glavo nad vso to množico Budinčanov in Budinčank. V hrbtu je bil ozek in kriv kakor kosa. Okrogel, špičast trebušček mu je bil obešen na suho telo nekje tik nad sramom.⁴ Kjer bi moral imeti zadnjo plat, so mu hlače ploskoma padale navzdol. Noge je imel tanke in dolge, zgornji život pa kratek. Ta dobrodušna rogovila je lahko povsod po vaseh opazoval podoben vrvež, kjer je ustavljal svoj avtobus.

Večkrat so Budinčani v Avstriji Imriju namignili, da mu je Sabina nezvesta, da mu hodi v zelje Glavačev Marko, mizar, Imrijevi sosed.

Ta namigovanja bi bila drugemu prinesla trpljenje, neprespane noči in doma prepire, mimo Imrija pa so šla, kakor da jih ne bi bilo. Imri svoje ljubezni do Sabine ni gradil samo na čutnosti, ampak enako na občudovanju. To je njuno ločeno življenje napravilo ne samo znosno, ampak tudi polno poleta, saj so bili njeni uspehi z njegovimi šilingi doma veliki. Sabino je imel preveč rad, da bi bil hotel verjeti, karkoli bi mu o njej kdo rekel. Predvsem je bil prepričan o njeni iskreni ljubezni in vdanosti, kar je Sabina dosegla s svojo neposrednostjo in močjo. Naj ljudje govorijo, kar hočejo.

Kar je Imrija pri Sabini še posebno pritegovalo, je bila njena razsodnost in modrost. Dobro je znal preceniti njene uspehe, saj niso

³ včesniti = udariti, mahnuti

⁴ sram = moško ali žensko spolovilo

bili odvisni samo od dela, od tekanja po njivah. Tako so delale mnoge ženske, njihovi uspehi s šilingi pa so bili mnogo manjši. Nekatere družine so namreč šle v kooperacijo z zadrugo, in sicer pri vzreji bekonov in goveje živine. Vendar so obljubljeni milijoni za njihovo delo šli po vodi. V zadrugi so nastali primanjkljaji in mi smo potem morali kljub pogodbam na svoj zaslužek za večmesečno delo pozabiti. Kdor pa je plačilo zahteval, so mu grozili s sodiščem, najbolj trdovratne v teh zahtevah pa je zadruga res postavila pred sodnika.

Koliko pridušenega joka je bilo na Budini, se ne da povedati. Mnogim so bile v tistem času noči svetle.

O teh rečeh govorim samo zaradi Sabine, ki je bila bolj pametna, kakor mi, in ji je bila zaradi tega marsikatera bridkost prihranjena. Njej je znoj prinesel večjo korist kakor nam, ki smo delali za druge in pretrpeli mnogo žalosti in strahu pred sodiščem. Ta strah in preklinjanje sta se prenesla tudi na naše ljudi v Avstrijo. Med njimi je nastal pravi ogenj.

Imri se je ob tem samo smejal. Zdaj naj kdo reče kaj slabega o Sabini. Njemu ni treba preklinjati niti jokati zaradi neumnosti, ki jih počno žene drugih. Sabina ve, kaj dela in Imri je bil nanjo ponosen.

Nečemu pa se tudi Sabina kljub svoji pameti ni mogla izogniti. Prekleti vodi. Ta je tudi njo usekala kakor nas. Poplavlila je tudi njene travnike in njive in prišla je do njenih stopnic, hlevov, pivnice in tudi njej razmočila temelje nove hiše. Tudi ona je morala ob povodnji delati na gumnu visoke odre za svinje, krave pa voditi k žalikovim, ki so ob vsaki povodnji med redkimi ostali na suhem. Povodenj je Sabina strahotno preklinjala, kajti voda je bila edina na svetu, proti kateri ni mogla ničesar. Pred njo se je morala umikati in iskati z nami vred košček zemlje, ki je še gledal iz vode.

Sabini smo vse odpuščali. Bila je človek, ki si je dovolil, kar je hotel, in celo v smrt je šla po svoje. Njej bi bilo sicer malo mar, tudi če ji mi ne bi odpuščali. Požvižgala bi se na nas, če bi še živela. Hodila je vedno svojo pot in se ni ozirala na nas, ki smo sicer delali napake, vendar takih posledic zanje nismo nikoli nosili.

Bilo je tik pred žetvijo. Glavačev Marko je z veliko muko delal nekemu Amerikancu iz Odranec pohištvo. Po štiridesetih letih se je Amerikanec vrnil v stari kraj z lepo penzijo in si je hotel opremiti novo hišo z novim pohištvom, toda s pohištvom v kmečkem slogu, kakršen je bil pred štiridesetimi leti. Na omarah in posteljah mu je moral Marko nacifrati nešteto rož in figuric, kar ga je spravljalo

v slabo voljo. Seveda pa ne samo to. S Sabino ni bil skupaj že peti dan. Zato si v tistih vročih dneh ni mogel najti mesta v delavnici. Hodil je k oknu, skozi katerega je lahko videl zadnji del Rajeve hiše. Če je Sabina le hotela, je prišla skozi poje to za hišo in potem sta se ponavadi z znaki dogovorila, da se sestaneta.

Teh nekaj dni vročine in dela z Amerikančevim pohištvom je bilo dovolj, da je Marko z nestrpnostjo čakal Sabino. K Rajevim seveda ni smel, ker so ljudje že tako vedeli, da se shajata.

Končno je Sabina le prišla po pojeti za hišo in ga povabila na srečanje. Na glavi je imela pisano ruto, oblečena je bila v belo bluzo brez rokavov in je imela pred seboj tesno zvezan temnorjav predpasnik.

Brž ko jo je je Marko zagledal, ga je spreletel srh, odvrigel je orodje in skočil na podstenje. Nikogar ni bilo na cesti. Vroče sonce je pritiskalo. Sabina se mu je nasmehnila in mu pokimala. On je dvignil roko na pol v pozdrav na pol v znamenje, da sta dogovorjena. To se je zgodilo, preden se je mogel zganiti list na drevesu.

Sabina si je vzela srp in ga pritrdila na prtljažnik na mopedu. Njeni otroci so bili na paši. Moped je potem potisnila iz poje te na dvorišče, ga vžgala, se namestila na sedežu in se premaknila z dvorišča. Na cesti je pritisnila na plin in moped jo je vihar no odnesel skozi Budino. Topel zrak ji je rezal obraz in če jo je kdo srečal ali jo od hiše pozdravil, je samo pokimala in odbrzela. Za njo se je dvigal oblak prahu.

Marko ni vzel svojega mopeda, da ne bi bilo sumljivo. S kladivom je pritrdil koso na kosišče, preden pa je sédel na kolo, je šel v grede⁵ ženi Mariči povedat, da gre kosit šar. Žena ni slutila za tem šarom nič hudega.

Marko se je sicer odpeljal v nasprotno smer kakor Sabina, vendar sta se pri Rajevi njivi na vratnicah,⁶ kakor vedno, srečala. Vratnice vseh njiv na Ordo venju so visele v stari murski rokav, ki je bil močno obraščen s šarom, trstjem in belo vrbo. Vrba je prav takrat spuščala bele mačice. Te so se vozile po zraku. Po samotnih vratnicah ni mogel nihče z vozom. Redkokdaj je kdo peš zavil k nizkim vodam in tu na skrivaj lovil ribe s kržakom,⁷ kar je bilo tudi prepovedano.

Sabina je Marka že čakala. Postavila je moped na nosilec nekoliko v koruzo. Popravljala si je obleko in si v notranji stiski ogledovala

⁵ grede = vrt

⁶ vratnice = kos zemlje na koncu njive, kjer ni kolne poti; ta košček zemlje je ponavadi porasel s travo

⁷ kržak = mreža

bose noge. Mir, ki je vladal na tem kraju daleč stran od ljudi, je nestrpno pričakovanje samo še povečalo. Vse je dišalo: koruza, šar, vrbe in še stoječa voda nekje za šarom.

Marko je naglo prišel s kolesom. Brž ko je privozil po ozki poti, je vrgel kolo v stran in pohitel k Sabini. Ona je stala na mestu in ga je pričakala s tistimi jeklenimi, malo upognjenimi rokami, ki so Marka vedno spodbudile, da jo je objemal. Ti objemi so bili že podobni merjenju moči dveh mišičastih ljudi, ki skušata drug drugemu pokazati svojo premoč. Marko je imel rad to mišičasto, trdo telo, ki si je jemalo, kar je hotelo.

Nekaj časa sta ostala ob robu koruze nekako negibna. Koruza se je osipavala. Njene cvetove je nad njunima glavama rahlo gibala sapa. Tudi fižol naokrog je cvetel. Buče in laski na koruzi so začeli rumeneti.

Morala bi si postlati na zemlji, a sta rajši šla med vrbe in šar, kjer je bilo skrivališče varnejše in udobnejše. Z naglico sta potisnila kolo in moped dalje v koruzo in ju naslonila drug na drugega. Marko je koso obesil na skrivno mesto na vrbo. Potem ju je skrila napol izsušena struga.

V tem trenutku sta si želela, da bi se čas ustavil, kakor bi si to želel vsak človek. Želela sta si, da se sonce ne bi premaknilo na temno modrem nebu in da bi grmenje, ki se je čulo nekje od avstrijske strani, prenehalo. Dan, kakršen je bil v teh trenutkih, naj bi se podaljšal za polovico večnosti in kačji pastirji in berečni⁸ metulji, ki so letali nad njima, naj ne bi imeli tako kratkega življenja. Božje žabice, ki so prav v tem času v strugi začele prositi za dež, naj bi se nikdar ne oglasile.

Vendar vemo, da se take želje človeku ne morejo izpolniti. Vemo, da so trenutki sreče samo trenutki in da časa ne moremo ustaviti. Vemo, da mačice belih vrb odletijo, da vrbam odpade listje, da kačji pastirji in metulji izginejo in da božje žabice dež rade izprosijo.

To vsi vemo, in to sta vedela tudi Sabina in Marko. Ležala sta sredi visokega šara s prijetnim občutkom ukradene sreče, katere ni videl nihče razen sonca in temno modrega neba, razpetega nad njima. Sabina je umirjeno stegnila roko do vrbove veje, nabite z mačicami. Odrgala jo je, jo prinesla k ustom in mačice odpihnila. Te so nemirno zaplesale po zraku, in ko so se jima nato približale, da bi sedle, sta jih spet oba odpihovala.

⁸ berek = stara struga

Ko sta se tako igrala, je priropotal v Ordovanje traktor. Najprej sta mislila, da je zadružni in si ga je najel kdo izmed Budinčanov, da mu zorje njivo. Vendar sta se motila.

Krampačev Arkip je pravkar pripeljal s postaje svoj novi traktor in ga je mislil na svoji njivi ob Rajevi koruzi, preizkusiti. Naprosil je soseda Sapača in Gaborja, da mu z domačimi plugi pomagata zorati njivo. Domača pluga je Arkip nameraval privezati na traktor. Primerne pluga za traktor Arkip še ni mogel kupiti, ker zanj ni imel več denarja. Najel bi si v banki kredit, a ga ni mogel dobiti. Kredite so banke dajale samo zadrugam in jih s tem umetno vzdrževale. Zadrugarji v Budini so se prav zaradi teh neskončnih in slabo kontroliranih kreditov polenili. Polja so tem zadrugarjem ostajala neobdelana, zadruga je bila deficitna, zadrugarji pa so le dobro živeli ob svojem nezaslužnem kruhu.

Kmet je bil v popolnoma drugačnem položaju. Njegova usoda je bila samo v njegovih rokah, v njegovem delu in bistrosti njegovega duha, kako v teh težkih časih dostojno preživeti sebe in družino. Večina je iskala izhod spet v sezonskem delu v Avstriji in Nemčiji, kakor pred vojno. Le da jih je odhajalo zdaj v tujino mnogo več.

Zdaj, ko se oblast ni več bala, da bi kmetje na svojih krpicah zemlje postali kulaki, in je po dvajsetih letih z zakonom dovolila, da svobodno razpolagajo s svojim prislužnim denarjem, so ti počeli tako smešne stvari, kakor sedaj Arkip.

Čudno se je vse obrnilo. V zadrugi je stal neizkoriščen strojni park, kmetiči pa so začeli na svojem hektarju ali dveh zemlje kupovati traktorje in kamione. Želja po naprednejšem gospodarjenju jih je pripravila v prav smešne stvari.

Hrup, ki ga je napravil Arkip s svojim traktorjem in čudno vprego, je Sabino in Marka presenetil. Radovedna sta bila, kdo nankrat tako razgraja na Arkipovi njivi. Počasi in oprezno sta pokleknila in odprala šar in vrbove veje. Od presenečenja sta se sploh pozabila obleči.

Opazila sta, kako je Arkip sedel na velikem rdečem traktorju kakor maharadža na slonu. Njegova velikanska žival je prihajala z grozotnim ropotom sem proti vratnicam. Arkip se je izza ogromnega volana neprestano oziral nazaj, kjer sta Sapač in Gabor držala za svoja pluga in plesala po brazdah za njima. Verige, ki so oba pluga vezale s traktorjem, so bile napete kot struna. Pluga sta viharno obračala brazde. Na vratnicah, kjer bi se morali obrniti, se je negavnost⁹ še povečala. Arkip je traktor ustavil in se z onima dvema

⁹ negavnost = nerodnost, smešnost

prepiral, ali bi pluga vzela iz zemlje ali pa bi se kar med oranjem obrnili. Obrnili so se brez oranja. Nastavili so spet pluge, Arkip je traktor pogнал, pluga sta zaorala, Sapač in Gabor pa sta spet začela plesati po brazdah.

Ko se je ropot traktorja oddaljil, je Marko preletel s pogledom Sabino. Njene prsi so se dotikale šara. Rodila in dojila je troje otrok, a prsi ima, kakor da se je ne bi leta in trpljenje dotaknila. V pasu je bila tanka in boke je imela močne. Zdelo se mu je, da je zdaj, ko je klečala, bila njena privlačnost in moč še poudarjena.

Vendar mu v tem trenutku ni bilo, da bi jo potegnil k sebi. Pa bi jo lahko. Vedel je tudi, da mu bo taka, klečeča, ostala v spominu in da mu bo še tisočkrat žal, da tega ni storil. Pa ni. Tudi ona ni kazala želje, da bi Marka objela in si ga vzela, kar je presenetljivo znala. Zleknila se je nazaj na staro mesto, dala si je roke pod glavo in gledala v nebo. Tudi on je legel nazaj poleg nje. Nekaj trenutkov sta molčala. Misli so jima bile pri Arkipu in njegovem traktorju, ki bo za vso Budino vznemirljiva novost. Kmečka zavist, ki je večja od zavisti drugih ljudi, ju je prevzela. Oba sta mislila nanj in oba nase.

»Boš videla, da bo imel Arkip kmalu še železen plug in prikolico.«

»Misliš?«

»Če bo cenejši od zadruga, bo služil. Mislim, da bo tako pameten.«

»Zadrugo bo vrag jemal,« pravi Sabina.

»Vidva z Imrijem ne mislita kupiti traktorja?«

»Ne. Ko postaviva hlev, bova kupila še eno senožet, dinamom na en vult za mletje zrnja in rezanje sečke,¹⁰ potem bo pa pri nas mir. Imri bo ostal doma.«

»Jaz bom prodal avto in bom kupil gorice, in še en stroj za struženje bi rad imel, potem bo pa tudi pri nas mir.«

»Avta ne boš imel več?«

»Pozneje ga bom kupil, spet kakega starega.«

Pogovarjala sta se v presledkih. Ko se je traktor s svojo smešno vprego obračal na vratnicah, sta molčala. Drugače pa sta v pogovoru bila pri svojem gospodarstvu, pri svojih družinah, kakor da nikoli ne bi pripadala drug drugemu. Saj v resnici tudi nista, ne Sabina in ne Marko.

Nekaj pa je Marka v tem razgovoru le vznemirilo, čeprav nista želela, da drug podira svet drugega. Sabina je povsem mirno govorila o tem, da se bo Imri vrnil in bo ostal doma. Doma za zmeraj. Skoraj vsi se končno vračajo za zmeraj.

¹⁰ sečka = narezana slama

Navadil se je na Sabino, na ta srečanja z njo, na njene trde objeme, na nenavadno močno ljubezen z njo. Čutil je, da ona še zdaleč ni s tem tako trdno povezana kakor on. Še zdaleč ne tako. Potem, ko se bo Imri seela vrnil, bo vsega konec, kar je Sabini povsem razumljivo. Njemu pa ne bo. Čuti, da ne bo. Ko je bil Imri doma, Sabina ni nikoli skočila čez plot. Sama mu pravi, da ni imela potrebe za to. Pri Rajevih se bo življenje uredilo in umirilo. Kaj bo pa z njim?

Ta neprijetna in negotova bodočnost ob načrtih njunih družin je Marku pretrgala zgovornost. Umolknil je in samo poslušal Sabino, kako je razpletala svojo prihodnost, v kateri ne bo mesta zanj. Vedno je čutil, da ji ni kos. In če ima moški ta občutek, se upravičeno lahko boji bodočnosti.

V teh mislih je Sabino naskrivaj opazoval. Ona je govorila o sebi odkrito in zroč v čas, ko bo stal hlev. Letos, tako se je naenkrat spomnila, ima dvajset gudekov,¹¹ štiri čoke¹² in v hlevu osem glav goveje živine, ker letina dobro kaže. Rada bi napravila pošten izkupiček, da ne bi z gospodarstvom preveč zaostajala za Imrijeviu zaslužkom v Avstriji. Samo če bo letina. Ali pa še bolje: če ne bo povodnji in ji voda ne bo vzela krompirja in trav. Potem se lahko skoraj še Imrijeva Avstrija skrije pred njenim dohodkom.

Nikoli več je ne bo imel, ko se bo Imri vrnil. Ve, da je ne bo imel. Ali ni čudno, da mu je kljub vsemu ostala nedostopna in da kmalu ne bo hotela ničesar več tvegati.

Kaj bi storil, če bi se bilo treba odločiti, da ostane pri Sabini? Bi ženo in otroke pustil? Ali ni govoril o svojem prihodnjem delu samo zato, ker ve, da Sabine v resnici ne bo mogel nikoli povsem navezati nase. Prav to je vzrok. Šel bi z njo na konec sveta, samo če bi hotela. Prihaja čas, ko se mu bo za zmeraj odtegnila.

Vtem so na Arkipovi njivi oni trije končali oranje in so na vratnicah počivali.

Sabina je utrgala mladi šar, ga dala v usta in ga začela počasi zvečiti. Bila je nemirna. Ti trije so ju tu v šaru ujeli, da se z Markom ne moreta premakniti, dokler ne odidejo.

A preden so šli, se je zgodilo nekaj zelo nerodnega, kar je bilo celo vzrok Sabinine smrti. Arkip je namreč z vrha traktorja opazil moped in Markovo kolo v koruzi. Sapač, velik klafrač,¹³ je skočil pokonci in hitel takoj proti koruzi v tisto smer, kamor je s traktorja kazal Arkip.

¹¹ gudek = prašiček

¹² čoka = svinja

¹³ klafrač = čvekač

Sabina in Marko sta v šaru onemela. Dobili ju bodo. Sapač je spoznal moped in tudi kolo. Vsi trije so se začeli krohotati. Posebno Arkip se je na traktorju hahljal, saj bodo Budini pripravili prijetno presenečenje, ki v bistvu sploh presenečenje ne bo več, ker je za Sabino in Marka vsak vedel. Vendar ju do sedaj skupaj še niso dobili.

Sabina je ležala vznak, ne da bi se bila zganila. Nehala je žvečiti šar. Marko, ki je bil obrnjen k njej, se tudi ni zganil. Samo čakal je, kaj bodo storili. Bal se je, da ju bodo začeli iskati po strugi. Občutek, da ju bodo tu naga našli, je bil strašen.

Vse je kazalo, da se bo stvar najslabše končala. Sapač ju je začel klicati. Vpil je, da sta se Marko in Sabina zgubila. Vpil je nalašč, da so ga ljudje okrog po polju lahko slišali, kako sta pozabila v koruzi moped in kolo. Sapač je dobro vedel, da sta Marko in Sabina skrita nekje v bližini in da ga tudi onadva slišita.

Ta dva se seveda nista oglasila. Ko se je Sapač naveličal sakramenskih vragolij, je Arkip predlagal, da kolo in moped zvežejo skupaj z debelo žico. Sapač je norel od navdušenja. Skočil je k Arkipu, ta pa je žico in klešče vzel iz ladice za orodje. Sapač je kolo in moped res zvezal tako močno, da žice niti satan ne bi brez klešč odmotal. Potem so s smehom in ropotom odšli iz Ordovanja.

Ona dva v šaru pa sta bila v zadregi, ali naj se zdaj oblačita ali se naj od sramote utopita v močvirju. Vedela sta, da ne bo ostalo samo pri vezanju mopea in kolesa. Sapač je bil nesramen. Na široko bo vse razbobnal po Budini.

Počasi sta se začela oblačiti. Obleko sta kos za kosom vesila na sebe, kakor da ne bi bila njuna. Kako drugače je bilo sicer, ko sta srečanje na istem mestu končala. Najrajši bi bila oblačila drug drugega. Marko je Sabini obvezno hotel zapenjati modrček. Zdaj pa je bil tako zmešan, da še sam sebe ni znal obleči.

Moped in kolo sta našla na vratnicah. Začel se je mučen opravek, ker vozili nista mogla ločiti. Ugibala sta, ali bi žico s koso ali srpom lahko odmotala. Nazadnje sta le uvidela, da bi bilo najboljšo, če bi eden šel k prvi hiši na Budini po klešče.

Marko bi bil rad, da bi se za to ponudila Sabina, ker se je bal, da ve že vsaka hiša, kaj se je v Ordovanju zgodilo. Sabina pa je računala s tem, da bo to moral storiti Marko.

Vtem se je že viharo pripeljala po vratnicah Markova Mariča. Našla ju je skupaj.

Ko jo je Marko zagledal, je prebledel in čakal, kaj se bo zgodilo. Sabina je prav tako stala ob obeh vozilih in čakala.

Ob pogledu na oba grešnika je bila Mariča strahotno razburjena. Komaj je spravila iz sebe:

»Vedela sem, saj sem vedela. Ves čas sem vedela.«

Vrgla je kolo, s katerim se je pripeljala, v travo in naglo stekla k Sabini in Marku, kakor da bi ji ta dva hotela uiti. Skočila je k Sabini in jo nekajkrat pljusnila.¹⁴ Sabina se ni premaknila, ker se je zmedla. Marko je stal ob strani in se ni ganil. Ko si je Sabina le opomogla, je pogledala Marka in mu zaradi njegove strahopetnosti z gnusom rekla skozi stisnjene zobe:

»Prasec!«

Mariča je hotela še enkrat počiti v Sabino, a ta jo je sunila vstran, vzela je srp in z njim mlatila tako dolgo po žici, da jo je presekala, srp pa pri tem uničila. Marko je še vedno negiben stal ob strani, Mariča pa je ves čas oba sramotila s »kurvami«.

Sabina je vrgla Markovo kolo od sebe. Sedla je na moped, vžgala in sunkoma odpeljala po vratnicah, da je zadnje kolo drselo z ene strani poti na drugo. Ko je prišla na poljsko pot, je pognala. Zrak ji je spet rezal obraz in telo, ki je bilo rahlo nagnjeno naprej. Drvela je proti Budini. Nikogar ni pogledala, in če ji je kdo kaj vpil, ni niti trenila z očmi in ni ganila glave. Oblaki, ki so se medtem že bližali od Murske Sobote, od koder prinesejo vedno dež, in bliski, ki so švigali med oblaki, so samo povečali Sabinino nestrpnost in naglo vožnjo.

Doma pred Rajevo hišo je stal avtobus Dolgega Johana. Pravkar je pripeljal delavce iz Avstrije na žetvo. Ko je Sabina privihrala, so Budinčani z vseh strani drli skupaj in se gnetli ob vratih modrega avtobusa. Dolgi Johan je kot vedno stal ob strani, držal roke v žepih in imel glavo visoko nad to vznemirjeno množico, iz katere so se ob teh srečanjih izvijali vzkliki veselega presenečenja.

Sabina je med ljudmi zaman iskala Imrija, ker tokrat ni prišel z Dolгим Johanom. In še medtem ko je Sabina iskala Imrija, se je pripeljala k avtobusu tudi Markova Mariča. Nameravala je Imriju vse povedati pred celo Budino. Ker pa Imrija ni bilo, je začela spet obmetavati Sabino, ki je stala ob svojem mopedu.

»Lačna si k..., kakor sestradena svinja koruze. Goniš se, žrebica grda.«

Dolgi Johan, ki je sramotenje samo napol razumel, je zapičil svoje majhne, brezbarvne oči pod belimi, košatimi obrvmi v Sabino.

Mariča pa kar naprej: »Vržem te v avtobus, da se razmažeš.«

Dolgi Johan je stopil k avtobusu, kakor da bi se bal, da bodo Budinčani res metali drug drugega v njegovo vozilo, ki je bilo nje-

¹⁴ pljusniti = udariti po licu

gov kruh. Vtem se je tako silovito zabliskalo in zagrmelo, da se Budinčani niso več med seboj razumeli. Tudi debele kaplje so začele padati v prah in ropotati po avtobusu.

Sabina je Mariči popustila in je šla domov. Kljub vsemu si je sedaj želela, da bi se vrnil Imri in bi bil v tem trenutku pri njej.

Njeno stisko je v naslednjih dneh še povečalo neprestano deževje in naraščajoča voda. Tudi občutek nemoči pred sramotenjem Markove Mariče jo je spremljal. Ta je še kar naprej vrtela jezik. Pred Budino je bila Sabina ošpotana.¹⁵

Te svoje misli o Mariči je razpletala pred Alijem Škrgetom in njegovo ženo Gejto, ki sta že nekaj mesecev stanovala pri Sabini, v Rajevi mali hiši.¹⁶ Ali je bil tri leta v Avstriji. Letos sta z Gejto podrta staro, cimprano hišo, zadnjo cimprano na Budini. Hotela sta čimprej postaviti zidano hišo, a jima je naraščajoča voda zavrla zidanje.

Sabina je sklenila, da pregovori Alija za kaj čudno dejanje. Nagovorila ga bo, da Maričo pretepeta. Nič ji ni bilo mar, da še enkrat vznemiri Budino.

Na Alijevo pomoč je računala še posebno zaradi tega, ker ga je že nekajkrat zalotila, kako jo požira z očmi. Sabina je vedela, da so moški, ki tako pasejo oči na ženski, pripravljeni marsikaj za njo napraviti.

Za to je izkoristila neki pasji deževen večer. Slišala je, da Ali v hlevu polaga¹⁷ svojim kravam. Šla je tudi ona molsti krave.

Najprej sta govorila o dežju, o vodi, potem sta kritizirala nasipe. Tako je bilo vedno na Budini, ko se je ponujala povodenj. Sabini se je zdelo, da sta se pri tem zbližala.

Sčasoma se je Sabina dotaknila sebe in Mariče. Eno roko je držala upognjeno pred očmi, ker je krava udarjala z repom po njej, z drugo pa je molzla, da je curek mleka bobnel v dojači¹⁸ in delal visoke pene.

Tudi Ali je udrihal po Mariči, ki ne da že enkrat miru. Sabino je s tem ganil. Še solze je čutila v očeh. Rada je to slišala, kajti kljub vsemu je bila potrebna obrambe, kakor vse ženske, ki so same.

Ali je bil naslonjen na spodnjo polovico vrat in je gledal na dvorišče, po katerem je pljuskal dež. Sabina je vstala in odložila dojatji stolček za vrata. Postavila se je zraven Alija, ki ji je hotel

¹⁵ ošpotan = osramočen

¹⁶ hiša = v tem primeru soba

¹⁷ polagati = hraniti krave ali konje

¹⁸ dojača = pločevinasta posoda za molžo

odpreti vrata, da bi jo spustil iz hleva. Ker pa je Sabina obstala, je spodnjo polovico vrat spet zaprl in se s Sabino pogovarjal naprej.

Obrala sta Maričo in Sabina je čutila, da je v tem tudi Alijevo toplo zaveznitvo. Prepričana je bila, da je napočil trenutek, ko si postaneta prijatelja. Ko mu je začela govoriti o tem, da bi bilo treba z Maričo temeljito obračunati in se ji maščevati, je Ali utihnil. Sabina je mislila, da ga je pridobila. Vendar je Ali čez čas dejal:

»Kaj bo pa k temu rekel Marko?«

»Tudi njega bo treba pretepti,« je preprosto rešila Sabina. Z njim je imela seveda svoje račune. Če bi pretepla tudi Marka, bi ostalo vse pri hiši, da ne bi imela s pretepom opravka milica ali sodišče. Tako priliko bi si izbrala, da tega nihče ne bi videl.

Spet je Ali molčal. Sabina se je primaknila čisto k njemu. Čez čas je rekla, da mu bo za to zelo hvaležna in da z Gejto lahko ostaneta pri hiši, kolikor časa hočeta.

Ali se ni zganil in je molčal. Sabina se mu je nagnila na ramo. Moral jo je čutiti.

»Če ti je prav, sva zdaj lahko skupaj, tu v senjeku.«¹⁹

Sabina ni mislila samo na kupčijo. Alija bi si v tem trenutku rada vzela. Prav zdaj, v tem času, ko nastaja noč, ko po brajdi nad dvoriščem škropi dež, ko je hlev topel in dišeč in v senjeku čaka seno. Tiste njegove poželjive oči bi zdaj rada zadovoljila, zadovoljila bi jih tudi, če se Ali za pretep ne bi odločil. Vseeno. Vsak kaj takega ni zmožen napraviti. Da bi se opravičila, ker je šla predaleč, mu je še rekla:

»Saj veš. Nisem iz železa.«

Toda ta vrag se tudi zdaj ni zganil, ko bi Sabino moral rešiti sramote. Rekel je:

»Kdaj drugič.«

Tako se ji je vse podrlo. Spet trpljenje in še nova bridkost. Nima človeka, ki bi jo zaščitil in umiril. Sama je proti vsemu svetu, kar najteže prenaša, bolj kot vse delo, povodenj in škodo.

Sunkoma je odprla vrata na hlevu, odrinila Alija in šla v kuhinjo. Sklenila je, da se ga bo rešila, čimprej bo mogla.

A ni še zavrela mleka, ko je naenkrat zaslišala iz male hiše jok in vpitje. Najprej je prisluhnila, ker ni vedela, kaj se je zgodilo. V naslednjem hipu pa so se vrata na kuhinji odprla in Gejta je začela napol v joku obmetavati Sabino z grdimi priimki, mnogo bolj zajedljivo in žaljivo kakor Markova Mariča.

¹⁹ senjek = prostor za seno v hlevu

Ali je Gejti vse povedal.

Še isto noč sta se selila, in sicer k Mariči in Marku. Pri njima sta našla najboljša zaveznika. Kar v dežju sta vozila tja omare in postelje, ker Gejta ni marala več spati s Sabino pod isto streho. In vedno, ko sta nakladala pohištvo, je Gejta našla za Sabino nove primke.

Sabina ni šla spat. Otroci so zaspali, še preden se je začela ta rabuka.

Gejta in Ali sta to noč nameravala preseliti samo pohištvo, živino in krmo pa bi selila drugega dne. Toda ko sta se vrnila in mislila krave še za eno noč spustiti v Rajev hlev, sta ga našla zaklenjenega. Sabina je tudi spustila iz svinjskih hlevov svinje, da so tekale po dvorišču. Če bi bila imela toliko moči, bi jima bila tudi seno in zrnje zmetala na dež. A tega ni zmogla.

Dolnji del Budine se je prebudil, ker so svinje ušle z dvorišča na ulico in sta jih Gejta in Ali iskala z lučjo. Ljudje so vstajali in skozi okna opazovali, kaj se dogaja tako pozno.

Drugega dne je dež prenehal. Posijalo je sonce in pritisnila je tista nezdrava vročina, ki ne obeta nič dobrega. Mura je začela naglo naraščati, zalivati polja in travnike ter obkoljevati vasi vzdolž struge. Spet bo vse izgubljeno: krompir, otava, gredno,²⁰ paša in detelja.

Vsi načrti o dobri prodaji živine so šli Sabini k vragu.

Voda je na več mestih že prestopila nasipe in grozila, da jih na nekaterih mestih pretrga, kakor vsako leto. Mnoge ženske po vasi so jokale. Otroci, ki se vode že od nekdaj veselijo, pa so si pripravljali večja korita, vlečili so pode z vozov, pod nje so dajali kolnice²¹ in se po naraščajoči vodi vozili med hišami. Drugi pa so na vratnicah med travo lovili piškurje.

Ta dan po odhodu Gejte in Alija je Sabino presenetil Dolgi Johan. Tudi nas, druge Budinčane, je vznemiril. Kadar smo zagledali njega in njegov avtobus, smo imeli pred seboj svojce v Avstriji.

Johan tokrat ni pripeljal na Budino nikogar. Tudi nobeni ženi ni prinesel pisma ali sporočila. Imel je opravek nekje drugje v Prekmurju, a mimogrede je stopil na Budino k Sabini. Vse, kar je zadnjič, ko je Mariča navalila na Sabino, razumel, je bilo, da mora biti ta lepa, mlada žena od hudiča. Pravo podobo o njej si je ustvaril šele zadnjič. Sklenil je, da se bo vrnil k njej sam.

²⁰ gredno = pridelek z vrtov ali tudi vrt na polju

²¹ kolnica = deska na vozu

Zdaj je prišel. Sabina je bila doma. Najprej je mislila, da je Dolgi Johan prinesel kaj od Imrija. A ko je videla, da je prišel samo v vas, jecljajoč in neroden, je doumela, kaj hoče. Postregla mu je s svinjskim mesom iz čebra in s papriko, zabeljeno z bučnim oljem. Medtem ko je jedel, je iz njegove mešane govorice razbrala, da jo vabi v Zagreb.

Napravila bo to vragolijo z Dolгим Johanom Budini navkljub, da bodo vedeli, da ni zmožna samo spoditi s svojega grunta vsakega, ki ji preseda, ampak si lahko najde moškega, če le hoče.

Johan se je sklanjal nad krožnik. Dolge noge so mu segale pod mizo tja do okna. Majhne oči so mu dobile neki čuden sij in bujne obrvi so bile še bolj bele in košate. Sabina ga je opazovala. Odločila se je, da sprejme njegovo vabilo, čeprav je kot moški ni privlačil.

Po vasi pa se z njim ni hotela peljati.

Vzela je moped in je nekje pred Lendavo počakala Johana. Dvignila sta moped v avtobus in se odpeljala, a ne v Zagreb, kakor je predlagal Johan, ampak v Varaždin. Tam sta nameravala prebiti popoldan, s prvim mrakom pa se je Sabina nameravala vrniti, da bi doma še vse opravila, polagala kravam in spravila otroke spat.

Budina je seveda takoj vedela, kaj se je zgodilo, brž ko smo videli, da je Sabina zdivjala z mopedom iz vasi in je kmalu za njo vozil svoj avtobus tudi Dolgi Johan. Obrekovanje in smeh sta izpodrivala slabe radijske vesti o povodnji v Avstriji in grožnji naraščajoče vode na naši strani.

Vendar se je Sabina tokrat uštelala bolj kakor kdajkoli prej. Res, da ji je hotelska soba s kopalnico bila nova in prijetna stvar. Najprej si je hotela sploh vse ogledati, od radiatorjev, postelj, omarič, luči, do kopalnice. Johan je postajal nestrpen. Začela se mu je izmikati. Nanj ni bila nič radovedna. Sploh je bila nekam raztresena.

Z odporom se je začela slačiti. To ni bilo tisto njeno srečanje, kakršnih je imela mnogo, ko je bila dekle in pozneje, ko je šel Imri v Avstrijo. Kar je storila sedaj, je bila čudna, nesnažna stvar in zdelo se ji je, da je pri tem sebe najbolj ogoljufala.

Avstrijec se je v hipu zadovoljil. Bil je srečen, ne da bi se bil oziral na to, kaj je s Sabino, ki je gledala osramočeno v strop in molčala. Johan je bil podoben starčku, ki si mu rekel dobro besedo, pa bi se ti rad s pretirano nežnostjo s čim smešnim oddolžil. Zgrozila se je, kako malo moškosti je lahko v moškem.

Dolgi Johan se je naenkrat tudi spremenil. Začel je brskati po Sabinini preteklosti, kar jo je raztogotilo. Jezo je komaj zadrževala.

Postajal je ljubosumen na vse, kar je vedel o Sabini. Skušal je iz nje izvleči skrivnosti, o katerih je že nekaj slišal.

Sabina je imela občutek, da si Johan začenja lastiti do nje nekako pravico, kar ji je bilo najbolj odvratno.

Medtem je Johan poklical strežajko in naročil, da jima prinesejo v sobo kosilo. Naročil je juho, pečene piščance s praženim krompirjem, zeleno solato in torto. Pila sta tokajca.

Sabina je bila z mislimi drugod. Dolgemu Johanu je malo odgo-varjala. Silila je domov. Nerodno ji je bilo pred dekletom, ki jima je nosila jedila in pijačo. Ni ji ušlo, kako so jo ti hotelski ljudje, vajeni vsega, ocenjevali. Čutila je, da mora tu prodajati svoje skrivnosti z Johanom in da so ti pečeni piščanci sramota, ki jo bo Budina ocenjevala po svoje.

Ko je po kosilu Johan hotel biti z njo spet ljubezniv, je to odločno odklonila in želela, da bi se vrnila na Budino.

Dolgi Johan se je vdal. V svoji zaslepljenosti je bil prepričan, da se mu je s Sabino začel odpirati nov svet. Njegova potovanja v Prekmurje ne bodo več prazna.

Ko sta se vračala, je bil že mrak. Johan je na vsak način hotel, da bi v Žitkarovcih, v zadnji vasi pred Budino, še nekaj popila. Sabina je privolila.

Spila sta pol litra belega vina, a ko je Johan hotel še naročevati, je Sabina to odbila. Zdaj, ko je Johan čutil, da se bo moral od Sabine ločiti, je postal spet vsiljiv. Vračal se je k njeni preteklosti. Imela je vtis, da je ljubosumen celo na Imrija. Sabini je bilo tega zadosti.

»Kaj pa sploh misliš?«

Ko Johan le ni odnehal, je Sabina umolknila. Čez čas je rekla, da mora za trenutek ven.

Ko je prišla iz gostilne, je stekla k Johanovemu avtobusu, po-grabila moped in ga postavila na tla. Naglo je sedla nanj, vžgala, prižgala luči in v nekaj sekundah je že ni bilo več na dvorišču. Med vožnjo se je odločila, da se ne bo vračala po glavni cesti proti Budini. Bala se je, da je ne bi Johan dohitel. Priskutil se ji je tako, da ga ni hotela več videti, kaj šele da bi to žirafa poslušala.

Zavila je s prižganim žarometom z glavne ceste na nasip. Žaromet je obsvetil na obeh straneh drevje, ki je stalo že globoko v vodi. Ta je štrihala tudi nasip. Vrtinčila se je in grozila. Voda, vsepovsod voda, samo neizčrpna, grozeča voda.

Dolgemu Johanu se je zdelo, da Sabina nekaj namerava. Zato je šel za njo iz gostilne. Našel je vrata na avtobusu odprta. Stekel je na cesto in zagledal Sabino prav takrat, ko je zavila na nasip. Videl

je še na drevju odsev snopa močne luči, ki se je gibal navzgor in navzdol, kakor je Sabina vozila po nasipu čez udrtime.

Tekel je za njo in jo klical.

Sabina ga seveda ni slišala. Vozila je vedno hitreje v prijetnem občutku, da se ga je rešila in da je konec ogabnosti, v katero je tako nepremišljeno zašla. Konec. Prosta je.

Sveži zrak, ki je dišal po vodi, jo je zajel. Vozila je, kolikor je moped na tisti ozki in slabi poti zmogel. Samo domov.

Dolgi Johan je tekel po nasipu, dokler je videl luč. Ko pa je luč nenadoma izginila, ga je spreletel občutek groze. Plavati ni znal, voda pa ga je obdajala povsod. Obstal je in poslušal. Nekje daleč je hrumela Mura. Hotel je nazaj. A poškalilo²² se mu je in je zdrknul v vodo.

Na nekaterih mestih je voda že prestopila nasipe. Sabina jo je orala, da je ta brizgala visoko v svetlobo pred mopedom. Vozila je mimo drevja in vode in zdelo se ji je, da bi nasipa, ki ga je dobre poznala, moralo že biti konec. Še malo vodice, čez katero bo treba, si je dejala in pognala motor. A v naslednjem trenutku je vedela, kaj se bo zgodilo. Pred seboj je namreč zagledala razdivjane valove, ki so pretrgali nasip. Čutila je, kako je moped izginil pod njo in s kako silo jo je zgrabila voda.

Proti njej je bila vedno brez moči.

²² poškaliti = spodrsniti